

Het ontstaan en de groei van het Vlaams Nationaal Jeugdverbond (VNJ)

STIJN HIERS

Op het einde van de jaren vijftig was het nationalistisch jeugdbewegingslandschap in Vlaanderen sterk versnipperd. Er bestonden, voornamelijk in het Antwerpse, tientallen jeugdgroepjes die onafhankelijk van elkaar trachtten te werken en te overleven. Als 'groot' verbond werd op het einde van 1957 het Blauwvoetjeugdverbond (BJV) opgericht, een samensmelting tussen het Algemeen Diets Jeugdverbond (ADJV) enerzijds en de Katholieke Jeugdscharen Jong Vlaanderen (KJJV) anderzijds. Het BJV zou echter nooit een grote bloei kennen en werd al in 1961 ontbonden. Eén van de redenen hiervoor was de concurrentie van het intussen opgerichte Vlaams Nationaal Jeugdverbond (VNJ).

I. Oprichting van het VNJ

VNJ-stichter Jaak Van Haerenborgh (°4 maart 1919) was geen onbekende in de kringen van *alte Kameraden* van de vroegere nationalistische jeugdbeweging. Hij was al in 1936-1937 één van de medestichters van de AVNJ-schaar in Hoboken geweest. Dit Algemeen Vlaams Nationaal Jeugdverbond, dat al in 1928 werd opgericht door J. Hassarts, trad einde 1934 toe tot het Vlaams Nationaal Verbond (VNV) en werd sterk beïnvloed door de Duitse Wandervogel-beweging en de nieuwe orde-idee. In 1941 zou het AVNJ, dat deels was opgegaan in de Vlaamse Jeugd (VJ), mee stappen in de Nationaal Socialistische Jeugd Vlaanderen (NSJV). Wegens zijn lidmaatschap van het NSJV werd Van Haerenborgh na de bevrijding tot in maart 1945 geïnterneerd. Daarna was hij voornamelijk actief op partijpolitiek gebied: eerst bij de Vlaamse Concentratie, later als afdelingsvoorzitter van de Volksunie-Deurne. Het reilen en zeilen binnen de nationalistische jeugdbewegingen bleef hij echter volgen, onder meer via zijn dochter Gerda, die lid was van één van de vele bestaande groepjes.

In de loop van 1960 knoopte Van Haerenborgh gesprekken aan met de leiding van de diverse jeugdgroepen uit het Antwerpse: de Blauwe Gidsen, Willem van Oranje (WIVANO), Willem van Saeftinghe (WIVASA), Sint Arnouts en Marnix van Sint Aldegonde. Van Haerenborgh wilde die groepjes doen samensmelten tot één

sterke jeugdbeweging die de concurrentie met het BJV en het Verbond van Blauwvoetvendels (VBV) aankon. De gesprekken liepen echter al snel spaak. De leiders van die groepjes wilden hun hoge functies binnen de eigen kleine groep niet opgeven; ook bleken er belangrijke ideologische verschillen te bestaan tussen de groepjes. Sommige jeugdbewegingen waren uitgesproken rooms-katholiek, zoals de groep rond pater Boucquillon. Andere groepjes namen geen religieus standpunt in of profileerden zich voornamelijk Germaans-heidens (WIVANO). Sommigen konden hun Vlaams-nationalisme ook niet verzoenen met de Heel-Nederlandse gedachte van bepaalde groepen (WIVASA, Sint Arnouts), en dus zeker niet met het nationaal-socialisme van sommige WIVANO-leden.

Van Haerenborgh veranderde van strategie en besloot tot de oprichting van een eigen jeugdbeweging die na verloop van tijd de andere kleine jeugdgroepjes zou opnemen en zou uitgroeien tot een sterke nationalistische eenheidsjeugdbeweging.

Vanuit het in 1957 opgerichte Verbond van Blauwvoetvendels werd echter beweerd dat het de Volksunie (VU) was die achter de oprichting van het VNJ stak. De VU zou eerst getracht hebben om het VBV aan zich te binden. Die stelling werd op een congres van de Blauwvoetfederatie in 1967 nog verdedigd. In een referaat van dat congres kunnen we lezen: *“Intussen zijn er mensen die in het VBV misschien een middel zien om invloed uit te oefenen op de nationalistische jeugd, die mensen trachtten ons in dienst te stellen van politieke groepen – V.U. en/of V.M.O.–; wanneer hun poging op een weigering van onze kant stuit wordt het VNJ (Vlaams Nationaal Jeugdverbond) opgericht”*.¹

Die stelling lijkt ons echter niet correct. Voor zover wij dit konden nagaan heeft de Volksunie nooit pogingen ondernomen om het VBV, het BJV of het VNJ officieel aan zich te binden. Wel heeft de Volksunie het VNJ tijdens de beginjaren zowel op logistiek als op financieel vlak zwaar ondersteund.²

Van Haerenborgh begon in de loop van 1960 met zijn voorbereidingen. Zijn eerste naaste medewerkers zocht hij in oud-AVNJ kringen: Renaat Bauweraerts, Piet Vereecken en Siegfried Verbeke, die goede contacten onderhield met de jeugdgroep WIVANO.³

In december 1960 kreeg Van Haerenborgh van Wim Maes, de toenmalige VMO-leider, de kans om op een Sint-Niklaasfeest van de militantenorde in zaal Rubens

1. ADVN, Archief Jan De Smedt, D552(1), Verbond van Blauwvoetvendels (VBV) en Verbond van Vlaamse Meisjesscharen (VVMS).

2. De verhouding tussen jeugdbeweging en partij wordt verder nog besproken.

3. Eigen verzameling documenten, Interview van de auteur met Jaak Van Haerenborgh, Berchem, 12 maart 1996.

in Berchem zijn opvattingen over de jeugdbeweging en het jeugdbewegingswerk uiteen te zetten. Alhoewel er, behalve enkele voorbereidingen op papier, nog niets concreets was, greep Van Haerenborgh toch de kans om op die bijeenkomst de oprichting van het VNJ bekend te maken.

De plannen van Van Haerenborgh riepen onder de aanwezigen op zijn zachtst gezegd gemengde gevoelens op. Een deel van hen sympathiseerde wel met Van Haerenborghs ideeën, maar gaf zijn ‘eenheidspoging’ geen enkele kans op slagen. Een ander deel zag Van Haerenborgh als een scheurmaker en de zoveelste concurrent voor de al bestaande groepjes.

Kort na december 1960 kwam het, mede door toedoen van Siegfried Verbeke, tot een akkoord tussen Van Haerenborgh en de leiding van WIVANO. Die leiding wilde met haar groep aansluiten bij het VNJ. Van Haerenborgh kreeg er zo opeens een tiental leden en hun leiders bij. Vanuit zijn persoonlijke vriendenkring en via de lokale VU-afdelingen had hij ook een lijst met een veertigtal kandidaat-leden kunnen samenstellen.⁴ De eerste dienst (= wekelijkse zaterdagse of zondagse bijeenkomst van de leden, ook vergadering genoemd), werd einde maart 1961 gegeven, zoals voorzien door de leiders van de toen ontbonden groep Willem van Oranje.

De samenwerking liep al snel spaak, omdat de eerder gemaakte overeenkomsten niet werden nageleefd. Eén van de overeenkomsten stipuleerde dat het wekelijkse berichtenblad van titel moest veranderen – wat niet gebeurde – en ook een inhoudelijke wijziging moest ondergaan. De voorheen nationaal-socialistische tendensen in het blad moesten plaats ruimen voor zuiver Vlaams of Diets gedachtegoed. Ook dat gebeurde niet: het propageren van de rijksgedachte ging gewoon verder. Bovendien beschouwde de leiding van WIVANO de groep niet als ontbonden, maar leek het eerder de bedoeling dat WIVANO het VNJ zou opslorpen, wat niet moeilijk zou geweest zijn aangezien ze voorlopig de enige groep binnen het VNJ waren. Voor een van de verantwoordelijken van WIVANO, Luc Pauwels, zou dit overigens maar de eerste poging zijn om invloed op het VNJ te krijgen.

Op 11 april 1961 stuurde Van Haerenborgh aan alle ouders een omzendbrief waarin hij schreef: “[...] *maken vanaf heden geen deel meer uit van het VNJ: de vendeljongens Luc Pauwels en Ludo Stoop, respectievelijk vendelleider en schaarleider.*”⁵ De volgende week was er bij gebrek aan leiding geen dienst meer, zodat de eerste start van het VNJ feitelijk een mislukking was. De groep Willem van Oranje bleef gewoon verder bestaan.

4. Eigen verzameling documenten, Interview van de auteur met Jaak Van Haerenborgh, Berchem, 12 maart 1996.

5. Archief VNJ-nationaal, Omzendbrief van Jaak Van Haerenborgh, 11 april 1961.

Van Haerenborgh dacht er echter niet aan de werking stop te zetten, en op 24 april leidde hij zelf de dienst die doorging in de toenmalige Geniekazerne van Berchem, toen de ontmoetingsplaats bij uitstek van de nationalistische jeugdbewegingen. Die 24ste april werd ook de eerste VNJ-schaar officieel boven de doopvont gehouden: de schaar Herman Van den Reeck. Het VNJ ging nu definitief van start.

2. Uitbouw en groei van het VNJ

Voor de volgende diensten kreeg Van Haerenborgh er snel leden en leiding bij. Op 30 april werd de leiding verzorgd door Paula Dillen, een oud-ADJV-lid, en door Ivo Collier en Jos Huybers, die beiden uit de VMO kwamen. Van Haerenborgh had met Wim Maes namelijk een akkoord gesloten dat bepaalde dat jonge mannen van 16 of 17 jaar die zich bij de VMO meldden, zouden worden doorverwezen naar het VNJ.⁶ Van Haerenborgh kon ook rekenen op de steun van enkele oud-gedienden uit de beweging: de oud-VAVV'ers (Vrijwillige Arbeidsdienst voor Vlaanderen) Frans Dirks en Herman Sommen, Jos Heylen, Rik Van Camp, en oud-VNV'er Wim Van Onckelen.

Ook het ledenaantal begon stilaan te stijgen: op 21 mei waren er al 25 vendeljongens op dienst aanwezig.⁷ Daarom besloot Van Haerenborgh over te gaan tot de oprichting van een meisjesschaar binnen het VNJ: de schaar Klim Op.⁸

Een verdere stap in de groei van het VNJ werd op 28 mei 1961 gezet, toen de Antwerpse VNJ'ers te gast waren op de meiboomplanting van het BJV-Willebroek. Die middag waren er ook BJV-groepen uit Mechelen en Ninove aanwezig. Van Haerenborgh maakte hiervan gebruik om de plaatselijke leiding te overtuigen om bij het VNJ aan te sluiten. De Mechelse schaarleider en enkele tientallen leden sloten diezelfde dag nog bij het VNJ aan, zodat de BJV groep in Mechelen ontbonden moest worden. Maurits De Geest, de leider uit Ninove, die in de BJV-verbondsraad zetelde, maakte zijn overstap bekend op de Federale landdag die de Volksunie op 4 juni in Eizeringen organiseerde. De Geest werd vrijwel onmiddellijk benoemd tot banleider, de verantwoordelijke voor de hele jongenswerking van het VNJ.⁹

6. *Storm*, jg. 31, 1991, nr. januari-februari, p. 8.

7. Archief VNJ-Antwerpen, Jaarverslag 1961.

8. Archief VNJ-nationaal, Omzendbrief van Jaak Van Haerenborgh, 10 mei 1961.

9. Eigen verzameling documenten, Interview van de auteur met Ledy Broeckx, Berchem, 30 januari 1996.

Na twee maanden van intensieve werking bestond het VNJ einde juni 1961 uit acht scharen in vier gemeenten: het Blauwvoetvendel (BV) Herman Van den Reeck en de Meisjesschaar (MS) Klim Op in Borgerhout, BV Lieven Gevaert en MS Betsy Reiling in Mortsel, BV Jan Hammenecker en MS Nele in Willebroek, en BV Rollier en MS Machteld in Mechelen.

3. De verhouding tot de andere nationalistische jeugdbewegingen

De geschiedenis van het VNJ kan niet los gezien worden van de geschiedenis van andere nationalistische jeugdbewegingen. Op 1 oktober 1961 besloot de BJV-verbondsraad in Wakken om niet meer over te gaan tot de verkiezing van een verbondsleider voor de periode 1961-1962, en om vanaf 1 november 1961 het verbond als ontbonden te beschouwen. De reden die werd opgegeven, namelijk de concurrentie van en de desertie naar het VNJ¹⁰ was zeker terecht. Het BJV verloor inderdaad gedurende de periode augustus 1960-augustus 1961 vijf jongensgroepen: Mortsel-Berchem, Mechelen, Willebroek, Ninove en Roeselare. Voor die vier eerstgenoemde groepen was de opkomst van het VNJ de belangrijkste reden. In de drie eerste gebieden werd in dezelfde periode een VNJ-schaar opgericht die vrij snel goed draaide; en in Ninove was er de ‘desertie’ van Maurits De Geest naar het VNJ. “Eind augustus 1961 waren de BJV-rangen bijna gehalveerd”, besloot Van Hoorebeek.¹¹ Als we weten dat het BJV op zijn hoogtepunt, na de fusie tussen ADJV en KJJV, 177 verzekerde leden telde¹², bleef er van de werking inderdaad niet veel meer over.

Maar waarom stapten de leden en de leiding over naar het VNJ? Waarom verlieten zovelen een al bestaande jeugdbeweging om hun kans te wagen in een pas opgerichte groep? We hebben de indruk dat er binnen het BJV een te grote kloof bestond tussen de verbondsleiding enerzijds en de lagere leiding en de leden anderzijds. De verbondsleiding hield zich voornamelijk bezig met filosoferen en debatteren over grote politieke en maatschappelijke concepten. De dagelijkse jeugdwerking werd verwaarloosd. De lokale leiding werd op dat vlak in de steek gelaten: zo kreeg zij het gevoel dat het BJV geen ‘verbond’ was, maar een politieke werkgroep op hoger vlak die nog weinig te maken had met een jeugdbeweging. De hogere BJV-leiding lijkt ons ook onvoldoende breed te zijn geweest voor een gestructureerde werking. Het was de kracht van het VNJ dat het enerzijds kon

10. M. VAN HOOREBEECK, *Oranjedassen 1944-1961. Geschiedenis van het Algemeen Diets Jeugdverbond*, Antwerpen, 1986, p. 121.

11. M. VAN HOOREBEECK, *Oranjedassen [...]*, p. 122.

12. M. VAN HOOREBEECK, *Oranjedassen [...]*, p. 119.

rekenen op een schare gemotiveerde mensen met elk hun eigen specifieke taak, en dat anderzijds de mensen in de hogere leiding zich ook bezighielden met de dagelijkse jeugdwerking, zodat de lagere leiding zich niet geïsoleerd, doch zich in de rug gesteund voelde door haar hogere leiding.

Dat een kloof tussen de hogere en de lagere leiding niet bevorderlijk was voor de wekelijkse werking was duidelijk toen het VNJ in mei 1961 de BJV-afdeling in Willebroek bezocht. In het plaatselijke heem stonden enkele afgedankte speeltoestellen van cafés en er lag een hoop kroonkurken om mee te spelen. Bovendien moesten de aanwezigen elke zondag vijf frank betalen voor die activiteit.¹³ Misschien vormde Willebroek wel een uitzondering. Dat de BJV-verbondsleiding hier geen weet van had en daarom ook niet ingreep, wees toch op een gebrek aan interesse voor de daadwerkelijke jeugdwerking. Het is dan ook niet verwonderlijk dat bij sommige leden en bij mensen van de leiding de nood aan een ordelijke, georganiseerde jeugdbeweging bestond.

Het wekt ook enigszins verbazing dat, hoewel op sommige plaatsen de leiding en de leden in blok overstapten naar het VNJ, het BJV nooit contact heeft gezocht met het oog op een eventuele samenwerking of samensmelting. Van Haerenborgh zelf had nochtans contact opgenomen met de toenmalige BJV-verbondsleider Jaak De Meester, maar ontving daarop nooit een antwoord.¹⁴ Misschien hielden sommigen binnen het BJV al een eigen nieuwe vereniging in gedachten. Zo kwam in november 1961 een twintigtal jongeren – de meesten waren voormalige BJV-kaderleden – samen in Wakken, waar werd overgegaan tot de oprichting van een nieuw ADJV. De oude initialen kregen een nieuwe duiding en een nieuwe inhoud: het Algemeen Diets Jongerenverbond (ADJoV) werd geen jeugdbeweging, maar een vormende jongerenbeweging.¹⁵ In de nieuwe verbondsraad zetelden Maurits Cailliau, Pol Van Caeneghem en Rik Nauwelaerts.¹⁶ Pol Van Caeneghem ging zich einde jaren 1960 nog bezighouden met de jongerenwerking van de in 1964 gestichte vzw Were Di,¹⁷ en zou later terechtkomen bij de groep Arbeid, een republikeinse vereniging die voornamelijk mensen uit de linkervleugel van de Volksunie omvatte. Rik Nauwelaerts sloot in 1962 aan bij het Verbond Recht en Orde, waarover verder meer.

13. Eigen verzameling documenten, Interview van de auteur met Jaak Van Haerenborgh, Berchem, 12 maart 1996.

14. Eigen verzameling documenten, Interview van de auteur met Jaak Van Haerenborgh, Berchem, 12 maart 1996.

15. M. VAN HOOREBEECK, *Oranjedassen [...]*, p. 126.

16. M. VAN HOOREBEECK, *Oranjedassen [...]*, p. 126.

17. B. VAN BOGHOUT, *Geschiedenis van Were Di, Dietsland-Europa*, Antwerpen, 1995, p. 190. De vzw werd opgericht in 1964, maar de vereniging bestond in feite reeds vanaf 1962.

De verhouding tussen het ADJoV en het VNJ kende op zijn zachtst gezegd periodes van hoogten en laagten. Aan de basis werden er zeer zeker vriendschappelijke relaties onderhouden: Siegfried Verbeke, VNJ'er van het eerste uur, werd lid van het nieuwe ADJoV. ADJoV'ers gaven ook leiding in VNJ-scharen: zo stelde het VNJ in Gent Jef Mercelot, Dirk Pauwels en Marcel de Knijf voor.¹⁸ Door het wegvallen van het echte jeugdbewegingswerk werd het VNJ niet langer als een concurrent beschouwd. Het ADJoV – dat maar een vijftiental actieve leden telde¹⁹ – kon ook niet meer echt aan jeugdbewegingswerk doen, aangezien het grotendeels door het VNJ van Van Haerenborgh was weggeconcurrerd. Met het verdwijnen van het BJV behaalde hij een eerste grote overwinning, die moest leiden tot het uiteindelijk doel: eenheid, maar dan binnen het VNJ. Toch was dit doel met het verdwijnen van het BJV nog lang geen feit, want naast het VNJ bleven het VBV en de Kempische Rodenbachbonden nog altijd actief, net zoals enkele andere kleinere nationalistische groepjes die het hoofd boven water trachtten te houden (WIVANO, Ik Dien enz.).

De Kempische Rodenbachbonden (KRB) waren in 1954 opgericht, als overkoeping van de al bestaande en heropgerichte scholieren- en studentenbonden. Alhoewel de KRB niet behoren tot de radicaal-nationalistische vleugel binnen de nationalistische jeugdbewegingen, kunnen we ze toch als nationalistisch beschouwen. In het ledenblad *Houzee*, dat verscheen van 1954 tot 1964, werd de federalistische gedachte sterk gepropageerd.

Tussen 1958 en 1960 viel de werking wel wat stil, maar in 1960 beschikte de KRB over groepen in Dessel, Duffel, Geel, Herenthout, Heultje, Nijlen, Retie, Rijkevorsel, Tongerlo, Voorkapelle en Wommelgem. Op dat moment telden ze een 800-tal leden, jongens van 12 tot 23 jaar. Einde 1962 kwamen er ook scharen bij in Achter-Olen, Balen-Wezel, Bouwel, Herselt, Kasterlee, Mol, Olmen, Veerle, Vorsel en Wiekevorst. De groepen in Tongerlo en Voorkapelle waren toen verdwenen.

Als we de KRB met het VNJ vergelijken zien we dat, alhoewel de KRB-werking geografisch beperkt bleef tot de Kempen, ze met een twintigtal scharen en meer dan 800 leden veel groter was dan het VNJ. Anderzijds waren de KRB geen jeugdbeweging in de strikte betekenis van het woord. Ze vertoonden een minder uitgesproken nationalistisch karakter waardoor ze een groter publiek konden bereiken.

18. P. MEEUS en M. CAILLIAU, *Historiek van 30 jaar Heel nederlandse jeugdwerking. Van het ADJV tot Oranjejeugd (1962-1992)*, Turnhout, 1993, pp. 8-9.

19. E. VERHOEYEN, *L'Extrême droite en Belgique*, dl. 1, Brussel, 1974, p. 16 (CRISP-cahier 642-643).

Maar de ontbinding van het BJV kwam het VNJ zeker ten goede. Hierdoor werden ook de lokale vendels ontbonden en in plaats van als zelfstandig vendel verder te werken kozen sommigen ervoor om bij het VNJ aan te sluiten. Zo bijvoorbeeld in Malderen waar het BJV-vendel Joris van Severen actief was. Door het wegvallen van het BJV als overkoepelende structuur besloot de plaatselijke schaar-leider Marc Bettens een VNJ-schaar op te richten met de leden uit het voormalige BJV.²⁰

Maar ondanks de langzame doch gestage groei van het VNJ in 1961, kwam er uit Vlaams-nationale hoek ook tegenwerking. Een eerste initiatief ging uit van Luc Pauwels en Dr. Karel Delahaye, die vreesden dat het VNJ een 'te lauw' karakter zou hebben. Dr. Delahaye was de eerste voorzitter van WERE DI en van het ANSAV (Algemeen Nederlands Suid-Afrikaans Vlaams Verbond) en was in de eerste plaats pan-Nederlands ingesteld.²¹ Vanuit die optiek kon hij geen grote voorstander zijn van het 'eng Vlaams-nationale' VNJ; maar dat hij betrokken raakte bij tegenwerkingen tegen het VNJ verbaast, aangezien hij later als voorzitter van WERE DI zou meeierven voor de eenheid tussen de verschillende nationalistische jeugdbewegingen. Delahaye en Pauwels hadden in 1961 het plan opgevat om tegen het VNJ in, met een eigen jeugdbeweging te starten: hierin zou dan het VNJ opgeslorpt worden. Van Haerenborgh kreeg dus een uitnodiging voor de stichtingsvergadering van het nieuwe VNJ, dat Volks Nationale Jeugd zou gaan heten. Het woord 'Vlaams' paste waarschijnlijk niet in de Groot-Nederlandse gedachte van Delahaye, of in de Groot-Germaanse idee van Luc Pauwels. Hun oproep bleef echter geheel onbeantwoord, zodat het 'nieuwe VNJ' een doodgeboren kind bleek. Pauwels vond het echter zeer belangrijk om zijn opvattingen binnen het VNJ ingang te doen vinden, want al snel kwam hij te voorschijn met een nieuw initiatief. Samen met oud-jeugdleiders van de Arbeidsdienst en met oud-AVNJ'ers richtte hij een kaderscholing op, waarbij hij het VNJ weerom trachtte te betrekken: de Kameradschapskring Nieuwe Jeugd Europa (KNJE). Dit KNJE kwam een paar maal samen en ging dan ook roemloos ten onder.

Na die mislukte initiatieven verliet Pauwels het jeugdbewegingstoneel. Hij concentreerde zich op nieuw-rechtse initiatieven zoals de 'Teutoonse Orde' en later het tijdschrift *Teksten Kommentaren en Studies* (TeKoS).²²

20. Archief VNJ-Antwerpen, Brief van Marc Bettens aan Jaak van Haerenborgh, 1 december 1961.

21. E. VERHOEYEN, *L'Extrême droite [...]*, dl. 2, pp. 32-33.

22. E. VERHOEYEN en F. UYTTERHAEGE, *De kreeft met de zwarte scharen. 50 jaar rechts en uiterst rechts in België*, Gent, 1982, p. 88.

4. 1962: de bevestiging

Het jaar 1961 was voor het VNJ, met de oprichting van scharen in de provincies Antwerpen en Oost-Vlaanderen en het wegconcurreren van het BJV, relatief succesvol geweest. Voor Van Haerenborgh zou 1962 het jaar moeten worden van de bevestiging en van de verdere uitbouw naar de andere Vlaamse gouwen.

In verschillende delen van het land zocht hij contactpersonen die nieuwe scharen uit de grond zouden kunnen stampen. Succesvol waren zijn contacten met Frans Van Reeth uit Kalmthout in november en december 1961. In die gemeente bestond er noch een BJV-schaar, noch een VBV-afdeling. Drijvende krachten achter het Blauwvoetvendel Heideland werden Frans Van Reeth, Lode Kimmené en Paul Lenaerts. Het BV Heideland zou zich in de jaren 1962-1963 ontpoppen als een der actiefste scharen van het VNJ.

Van Haerenborgh trok met lichtbeelden van de eerste VNJ-diensten ook regelmatig naar allerhande Volksunievergaderingen en -bijeenkomsten waar hij de lokale militanten trachtte warm te maken, en waar hij bereidwilligen zocht om een lokale afdeling te helpen oprichten. Zijn missies kenden niet overal evenveel succes. Zo bijvoorbeeld in de streek van Sint-Niklaas waar al een VBV-afdeling bestond, en waar de Volksunie weigerde om een keuze te maken tussen de diverse nationalistische jeugdbewegingen.²³ Toch vond hij her en der gehoor; op drie maanden – van januari 1962 tot maart 1962 – werden er verscheidene nieuwe VNJ-scharen opgericht: Kalmthout, Erembodegem, Welle, Schilde en Gent. In Gent gaf vooral de ontbinding van het Blauwvoetjeugdverbond de doorslag, door de massale overstap van de leden en de leiding naar het VNJ.

Alhoewel vele BJV'ers na de ontbinding naar het VNJ overstapten, bleef de relatie tussen het VNJ en het ADJoV – dat we toch als een opvolger van het BJV kunnen beschouwen – wisselvallig. Het ADJoV had in 1962 het plan opgevat om half maart Oswald Vandelanotte te herdenken. Vandelanotte was een jong gestorven schaarleider van het ADJV, aan wie postuum een ereteken werd toegekend.²⁴ De ADJoV-verbondsleiding wilde dat op die herdenking vertegenwoordigers van alle nationalistische jeugdgroepen aanwezig zouden zijn. “*Besprekingen met het Gentse VNJ leidden uiteraard tot een vlotte samenwerking*”, schreef Maurits Cailliau in zijn overzichtswerkje over het ADJoV en Oranjejeugd.²⁵ Dat is inderdaad niet verwonderlijk als we weten dat de lokale VNJ-leiding in Gent nog altijd actief was in het ADJoV. Ook het onafhankelijke Berten Claeysvendel uit Brugge van Joost Logghe en

23. Eigen verzameling documenten, Interview van de auteur met Jaak Van Haerenborgh, Berchem, 12 maart 1996.

24. P. MEEUS en M. CAILLIAU, *Historiek van 30 jaar [...]*, p. 9.

25. P. MEEUS en M. CAILLIAU, *Historiek van 30 jaar [...]*, p. 9.

Johan Debrabandere was aanwezig. Alleen het VBV besloot afwezig te blijven.²⁶ Precies vier dagen vóór de aanvang van de naweek die doorging op 17 en 18 maart liet het VNJ weten dat het met ongeveer een honderdtal leden zou komen. Het ADJoV was niet gelukkig met die massale aanwezigheid en met het feit dat dit hen zo laat werd medegedeeld. De verhouding tussen de twee verbonden verkoelde aanzienlijk.

Ook in zijn relaties met de buitenlandse jeugdbewegingen kende het VNJ problemen. In april 1962 verscheen er in *Van Ons* een dienstorder, waarin Van Haerenborgh bekend maakte: *“Ieder lid van het VNJ dient er goed nota van te nemen dat het lidmaatschap van het VNJ niet verenigbaar is met het lidmaatschap van een buitenlandse jeugdbeweging of een jeugdorganisatie die haar hoofdzetel in het buitenland heeft. Tevens geldt voor alle leden van het VNJ het VERBOD de kentekens van dergelijke organisaties te dragen op de uniformen of op de burgerkleding.”*²⁷

De aanleiding hiervoor was het feit dat Renaat Bauweraerts en vooral Piet Vereecken het VNJ in een soort Europees verband wilden onderbrengen, samen met nationalistische jeugdbewegingen onder meer uit Duitsland en Oostenrijk. Van Haerenborgh had hiervoor wel interesse – het zou het VNJ in een bevoorrechte positie brengen tegenover het VBV – en er werd contact opgenomen met de Oostenrijkse ‘Bund Heimattreuer Jugend’ (BHJ).²⁸ Op de eerste contactvergadering eiste de BHJ echter onmiddellijk dat het VNJ het uniform van de BHJ zou dragen en dat ook de kentekens – een odalrune – zouden worden overgenomen. Van Haerenborgh kon hiermee niet akkoord gaan. Voor hem moest elke jeugdbeweging, binnen een eventuele Europese overkoepeling, haar eigen uniform en kentekens behouden; de gesprekken sprongen al na de eerste bijeenkomst af. De gebroeders Leen uit Mechelen trokken echter zonder de toelating van de verbondsleiding met VNJ-wimpel en in VNJ-uniform met de BHJ mee op kamp. Toevallig zag Van Haerenborgh in Oostenrijk een blad met foto’s van dat kamp, waarop de VNJ-wimpel herkenbaar was. Dit voorval bracht hem tot bovenstaande maatregel.

In eigen land was de relatie met het VBV ook verre van ideaal. In publicaties van het VBV verschenen regelmatig scherpe aanvallen op het VNJ: het zou zich ten

26. P. MEEUS en M. CAILLIAU, *Historiek van 30 jaar [...]*, p. 9.

27. *Van Ons. Maandblad van en voor het Vlaams Nationaal Jeugdverbond - VNJ*, jg. 2, 1962, nr. april, p. 2.

28. Eigen verzameling documenten, Interview van de auteur met Jaak Van Haerenborgh, Berchem, 18 februari 1994.

Voorheen had het BJV reeds contacten gehad met diezelfde BHJ: E. VERHOEYEN, *L'Extrême droite [...]*, dl. 2, p. 16.

onrechte Volksuniejeugd noemen,²⁹ de VNJ-stichters waren achterlijk en er viel met hen niet te praten³⁰; het VNJ bestond uit leugenaars en mensen die waren blijven stilstaan in 1945.³¹ Zowel vanuit VNJ-hoek als vanuit VBV-kringen werd de Volksunie met brieven bestookt. Hierin werd de partij verweten dat ze deze of gene jeugdbeweging teveel in het voetlicht stelde, terwijl de eigen organisatie genegeerd werd. Om hieraan een einde te stellen schreef Frans Van der Elst, de toenmalige voorzitter van de Volksunie, een brief aan Bert Van Boghout. Die was in het begin van de jaren zestig namelijk actief in de ‘Landelijke vereniging van Vlaams nationale ouders en opvoeders’, het latere Were Di. Die vereniging zag het tot haar taak om eenheid te brengen in het ‘Dietse jeugdlandschap’. Bovendien waren twee kinderen van Van Boghout actief in het vendel Willem van Oranje.³² Van der Elst schreef: “*Sedert jaren heeft de Volksunie t.o.v. de jeugdgroeperingen steeds dezelfde onveranderde houding aangenomen die door het Hoofdbestuur herhaaldelijk, en met eenparigheid van stemmen, goedgekeurd en bevestigd werd: de Volksunie is een politieke partij; als dusdanig heeft de Volksunie geen jeugdbeweging; de Volksunie staat simpatiek tegenover de Vlaams-nationale jeugdverenigingen doch erkent geen van deze als ‘de’ jeugdvereniging van de Volksunie.*”³³ En verder: “*Onze persoonlijke simpatie voor een van deze bewegingen mag er ons niet toe leiden afbreuk te doen aan de neutrale houding van de partij.*”

Bij een optreden van de VNJ-muziekkapel op een Volksuniebijeenkomst te Eeklo op 27 mei 1962, werd het VNJ nergens in de programmatie vermeld. Op een vraag hierover van Van Haerenborgh kreeg hij het antwoord: “*U weet evengoed als wij dat er spijtig genoeg mensen in ons arr. bestuur rondlopen die het VNJ niet kunnen uitstaan.*”³⁴

Toch was de relatie tussen de Volksunie en het VNJ op vele plaatsen optimaal. Zo bijvoorbeeld in Borgerhout, waar de VNJ-meisjesschaar Klim Op op 20 mei 1962 haar intrek kon nemen in haar nieuw heem (lokaal). Voorheen betrof de groep een

29. *Pit* [periodiek van het VBV-vendel Artevelde], s.d., nr. 7.

30. *Pit*, jg. 4, 1961/1962, nr. maart.

31. *Pit*, jg. 4, 1961/1962, nr. maart. Het VBV was inderdaad een meer moderne jeugdbeweging, in die zin dat het aan meer vernieuwende activiteiten deed zoals judo en schermen.

32. B. VAN BOGHOUT, *Geschiedenis van Were Di [...]*, p. 16. Later zou de vzw Were Di ook als één van haar doelstellingen zien: “*Were Di onderlijnt de dringende noodzaak van eenheid in de Vlaams-nationale jeugdbeweging.*”

33. Archief Jaak Van Haerenborgh, Brief van Frans Van der Elst aan Bert Van Boghout, niet gedateerd.

34. Archief VNJ-nationaal, Brief van Rutger Van den Berghe aan Jaak Van Haerenborgh, 29 mei 1962.

lokaal in de geniekazerne, dat eigendom was van het Belgische leger. Een eerste aanvraag voor de lokalen in de kazerne werd afgewezen, maar na een tweede aanvraag onder de naam ‘Meisjesgroep Alice Nahon’ kon het VNJ intrekken in de geniekazerne.³⁵ Die gebouwen werden echter na een korte tijd afgebroken. Het VNJ stond weer op straat, tot op 20 mei de nieuwe lokalen werden geopend. “*Het VNJ zou hier in Borgerhout niet bestaan hebben zonder de Antwerpse Volksunie*”, volgens Paula Dillen.³⁶ Dat dit niet helemaal overdreven is, moet blijken uit de manier waarop het VNJ haar nieuwe lokalen kon bemachtigen. Voor de huurcontracten was de handtekening van een volwassene nodig. De vader van Dillen – gemeenteraadslid voor de Volksunie – stelde zich borg voor de lokalen. Een andere VU’er, de aannemer Luk Ilegems, betaalde een jaar lang de helft van de huur. Voor de andere helft werd op een vergadering van de partij een oproep gedaan, zodat Paula Dillen maandelijks bij de VU-leden 20 frank kon gaan innen. Vanuit de Volksunie werden ook een schilder en een klusjesman gestuurd om het heem wat op te knappen.³⁷ Op de opening zelf schonk de Borgerhoutse VU ook nog een trommel en een geldsom aan de schaar.³⁸ Pater Stracke zegende het huis in. Toch nam het VNJ op 3 juni, toen de Volksunie haar vierde jaarlijkse Federale Landdag in Asse organiseerde, niet aan de landdag zelf deel. Het VNJ marcheerde in Asse op en hield daarna een spelnamiddag, om zo aan te tonen dat het een jeugdbeweging was en geen onderdeel van de Volksunie.³⁹

Naast contacten met de Volksunie, ADJoV en VBV hadden sommige VNJ’ers ook goede contacten met het Verbond Recht en Orde (VRO). Dit verbond ontstond in 1960 onder impuls van Armand Wyckmans en Jos De Blicke als een dissidentie binnen het Blauwvoetjeugdverbond en onderhield goede contacten met de Gueuninggroep.⁴⁰ Net omwille van die contacten was Wyckmans eerder al in 1957 uit het ADJV gezet.⁴¹ Het VRO propageerde namelijk de eenheid van de Nederlanden, met inbegrip van de Duitse gewesten: dit werd binnen het ADJV

35. Eigen verzameling documenten, Interview van de auteur met Paula Dillen, Borgerhout, 5 februari 1996.

36. Eigen verzameling documenten, Interview van de auteur met Paula Dillen, Borgerhout, 5 februari 1996.

37. Eigen verzameling documenten, Interview van de auteur met Paula Dillen, Borgerhout, 5 februari 1996.

38. *Van Ons. Maandblad van en voor het Vlaams Nationaal Jeugdverbond - VNJ*, jg. 2, 1962, nr. mei-juni, p. 8.

39. Archief VNJ-nationaal, Omzendbrief, 28 mei 1962.

40. Deze groep ontstond rond Louis Gueuning, die vóór de Tweede Wereldoorlog door Joris van Severen werd aangesteld als leider over de ‘Waalse Gouwen’.

41. E. VERHOEYEN, *L’Extrême droite en Belgique*, dl. 3, Brussel, 1976, p. 17 (CRISP-cahier 715-716).

niet aanvaard. Later zouden nog andere oud-ADJV'ers toetreden tot het VRO: Jaak De Meester, Rik Nauwelaerts en in Nederland Dick Andree, die eerder al ADJV-verantwoordelijke voor 'Rijks-Nederland' was. Het VRO profileerde zich, net zoals het ADJoV, in de eerste plaats als vormingsbeweging, maar zou in de loop van 1962 een échte politieke groepering worden, vooral na de fusie met het Dietse Landweerkorps. Die vereniging bestond ook uit Van Severen-aanhangers, en stond onder de leiding van Vik Eggermont. Verschillende oud-Dinaso's zouden lid worden van het VRO, onder meer Jan Maes, Jozef Goethals en Frans Wijngaerden.⁴² Verder onderhield het VRO ook goede contacten met de uitgesproken anti-communistische Beweging voor de Verenigde Staten van Europa (BVSE) van Walter Kunnen. In 1965 zou een deel van de VRO aansluiten bij de BVSE. Dit zou problemen opleveren omdat het VRO zo mogelijk nog radicaler was dan de BVSE.⁴³ Een aantal VNJ'ers zou regelmatig vormingsavonden gevolgd hebben bij het VRO.

Ook onderhield het VNJ uitstekende contacten met Broederband. Broederband ontstond einde 1964 als een samensmelting tussen twee nationalistische vriendenkringen: de 'Vlaamse Klub' uit het Aalsterse en 'Onze Vriendenkring' uit het Antwerpse, beide gesticht in 1961. Broederband ontpopte zich als een Vlaams-nationale vereniging die opkwam voor eenheid tussen alle nationalistes.⁴⁴ Toch was in het ledenbestand van Broederband voornamelijk één strekking vertegenwoordigd: oud-AVNJ'ers en oud-VNV'ers. Hoofdredacteur van het blad *Broederband* werd Jef Van Dingenen, oud-hoofdredacteur van het blad van de Dietsche Militie. In september 1965 richtte Broederband een bijeenkomst in onder het motto 'De ouderen en de jongeren reiken elkaar de hand'.⁴⁵ Op die bijeenkomst was een talrijke afvaardiging van het VNJ te gast. Zoals al door Lode Wils werd gesignaleerd, steunde Broederband de nationalistische jeugdbewegingen ook financieel.⁴⁶ In november 1967 hield Broederband een actie, waarbij elke Vlaams-nationale schaar of vendel die de naam van een getroffene van de repressie droeg een premie van een paar duizend frank kreeg. Hiervan profiteerden zeven groepen van de Blauwvoetfederatie en vijftien van het VNJ.⁴⁷ Veel later, in 1977, zou Broederband meer dan honderdduizend frank inzamelen. Hiermee kon het VNJ tenten aankopen.⁴⁸

42. E. VERHOEYEN, *L'Extrême droite [...]*, dl. 3, p. 17.

43. E. VERHOEYEN, *L'Extrême droite [...]*, dl. 3, p. 19.

44. E. VERHOEYEN en F. UYTTERHAEGEN, *De kreeft [...]*, pp. 85-86.

45. *Storm*, jg. 26, 1986, nr. juli-augustus, p. 66.

46. L. WILS, *Van Clovis tot Happart. De lange weg van de naties in de Lage Landen*, Leuven-Apeldoorn, 1992, p. 288.

47. *Storm*, jg. 26, 1986, nr. juli-augustus, p. 66.

48. *Storm*, jg. 26, 1986, nr. juli-augustus, p. 67.

De Nederlanden één

Zoals we al zagen, ontpopte het VNJ zich in de eerste plaats tot Vlaams-nationalistische jeugdbeweging, in tegenstelling tot het vroegere ADJV, waar het Dietse element primeerde, of in tegenstelling tot de Van Severen-aanhangers die een unie van alle gouwen van de Benelux voorstonden. Maar zowel het VNJ als het ADJV koesterden dezelfde ‘hogere wens’: de Nederlanden één. Bij het ADJV werd daar concreet aan gewerkt door de oprichting van een vendel in Den Haag, in 1956.⁴⁹ Het VNJ heeft nooit een schaar buiten Vlaanderen gehad, maar heeft toch ook pogingen ondernomen om in Nederland voet aan de grond te krijgen. In 1961 en 1962 had Van Haerenborgh een tijdlang contact met iemand uit Amsterdam, die met een schaar in de Nederlandse hoofdstad wou beginnen. In Nederland zou het VNJ als ‘Vlaams’ Nationaal Jeugdverbond echter moeilijk te verkopen zijn; er werd besloten om het VNJ in Nederland te laten bestaan als Volks Nationale Jeugd, een naam die eerder al in 1961 door Luc Pauwels werd gebruikt.

De contacten sprongen echter af naar aanleiding van de incidenten op een 11-juliviering, waarop ook de Amsterdammer aanwezig was. Renaat Bauweraerts, die binnen het VNJ instond voor de zang, moest op die bewuste viering optreden met een groepje VNJ’ers. Zonder medeweten van Van Haerenborgh had hij voor de gelegenheid lange bazuinen aangekocht – een type dat binnen het VNJ niet gebruikt werd – en zwarte bazuinwimpels met een enkele S-rune erop laten maken. Die bazuinen en wimpels werden in Duitsland door de Hitlerjugend gebruikt. De Nederlandse gast kon dit niet bepaald appreciëren en zette de gesprekken stop. Van Haerenborgh hierover: *“Dat was al zover dat de tekeningen klaar waren, en de wimpel voor VNJ Amsterdam al in de maak was.”*⁵⁰ Dit lijkt ons echter zeer twijfelachtig, omdat de naaste medewerkers van Van Haerenborgh niets afwisten van mogelijke contacten in Nederland. *“Wij waren ons bewust van onze mogelijkheden en beperkingen. Wij hadden er ook geen contacten.”*⁵¹

Is het mogelijk dat Van Haerenborgh gesprekken voerde en contacten onderhield zonder medeweten van zijn naaste medewerkers? Van Haerenborgh was binnen het VNJ toch de onbetwistbare leider die altijd het laatste woord had en alles liever zelf regelde. *“Van Haerenborgh kon er niet tegen dat hij werd tegengesproken of dat*

49. E. TRUYENS, 48 jaar Nederlandse jeugdwerking, in: *Kort Manifest. Mededelingsblad van het vormingsinstituut Wies Moens vzw*, jg. 11, 1993, nr. juli-augustus, pp. 5-6.

50. Eigen verzameling documenten, Interview van de auteur met Jaak Van Haerenborgh, Berchem, 18 februari 1994.

51. Eigen verzameling documenten, Interview van de auteur met Wim Van Onckelen, Antwerpen, 20 februari 1996.

er beslissingen werden genomen buiten zijn weten om”;⁵² verklaarde oud-schaarleidster Paula Dillen. En ook: *“Ze zijn bij het verbond altijd wel autoritair en totalitair geweest.”*⁵³

In augustus 1962 werden de eerste pogingen ondernomen om, na Antwerpen en Oost-Vlaanderen, het VNJ tot in Brabant uit te breiden. In Essene had Van Haerenborgh contact met een oud-lid van het DJV. Als promotie werd er ter gelegenheid van de kermis in Beersel op 23 augustus een goudwag gehouden, waarop het hele verbond aanwezig was. Op die dag werd ook een schaarwimpel aan de Brabanders overhandigd. Later heeft die schaar om onduidelijke redenen geen werking meer gekend, zodat op een afdeling in het Brabantse nog enige jaren moest worden gewacht.

Einde 1962, tot een stuk in 1963 zou de VNJ-verbondsleiding in conflict komen met een medewerker van het eerste uur, Jan Roeyen. Roeyen was eerst als veldleider in het Antwerpse, en later als verantwoordelijke voor pers en propaganda, binnen het VNJ altijd een zeer actief medewerker geweest. Hij had het echter nogal moeilijk met het vrij autoritaire gezag van Van Haerenborgh, en hij poogde wel eens op eigen houtje beslissingen te nemen. Dit werd door Van Haerenborgh niet in dank afgenomen. Roeyen verscheen ook regelmatig op dienst met uniformstukken aan die niets met het VNJ te maken hadden, of met functiekoorden die hem nooit werden toegekend.⁵⁴ Telkens wanneer hij hierop attent gemaakt werd, voelde hij zich geveiseerd, dreigde hij met ontslag om dan later weer op zijn beslissing terug te komen. Nadat hij zich begin 1963 weer eens ‘definitief’ uit het VNJ had teruggetrokken, meldde hij aan Van Haerenborgh: *“Trouwens, verschillende mensen hebben mij tot hiertoe reeds verzocht met hen te willen medewerken. Eén daarvan had het ontwerp BJV op het oog, terwijl er ook een groep is die een A.N.J.V. (Algemeen Nederlands Jeugdverbond) willen (sic) oprichten.”*⁵⁵

Dit ANJV was een van de droombeelden van Jan Roeyen dat nooit werkelijkheid is geworden.

52. Eigen verzameling documenten, Interview van de auteur met Paula Dillen, Borgerhout, 5 februari 1996.

53. Eigen verzameling documenten, Interview van de auteur met Paula Dillen, Borgerhout, 5 februari 1996.

54. Getuige hiervan de veelvuldige briefwisseling hierover tussen Jaak Van Haerenborgh, Jan Roeyen en Eric Claus, 12 oktober 1962 tot 12 mei 1963: Archief VNJ-Antwerpen.

55. Archief VNJ-Antwerpen, Brief van Jan Roeyen aan Jaak Van Haerenborgh, 19 april 1963.

5. Jeugdbeweging en partij: een haat-liefde verhouding

Ter gelegenheid van het achtste VU-congres te Antwerpen verspreidde de VNJ-verbondsleiding een omzendbrief, waarin werd gesteld: *“Wij stellen vast dat de continuïteit van de nationale strijd slechts dan verzekerd kan worden als er tussen Jeugdbeweging en Partij op het hoogste vlak van de respectievelijke leidingen een weloverwogen organisatorisch verband is, waarin beiden – Partij en Jeugdbeweging – voor zichzelf en tegenover elkaar verantwoording afleggen.”*⁵⁶

Dit rondschrijven had de verhouding tussen het VNJ en het ADJoV in 1962 en 1963 sterk bekoeld. Vanuit het ADJoV werd de vraag gesteld of het wel opportuun was dat de ADJoV'ers nog langer leiding gaven in het VNJ. Het principe dat in bovenvermeld rondschrijven werd verdedigd druiste sterk in tegen het apolitieke of antipolitieke karakter van het ADJoV. Het ging zelfs zo ver dat de tot dan toe bestaande vriendschappelijke banden tussen de twee verbonden vervaagden, en het ADJoV nauwer contact ging zoeken met het VBV, temeer ook daar het VBV eraan dacht om alle leden die 17 jaar oud waren over te laten gaan naar het ADJV.⁵⁷ De verhouding tussen jeugdbeweging en partij – in casu VNJ en VU – is altijd vrij dubieus en onduidelijk geweest. Bij die verhouding moeten ook twee aspecten bevestigd worden: welke was de houding van het VNJ ten opzichte van de VU; en hoe stond de VU tegenover het VNJ?

Over de politiek in het algemeen nam het VNJ in 1962 het volgende standpunt in: *“Als politiek het spel is van de mogelijkheden, het benutten van soms geboden kansen, het opbieden en verloochenen van partij-programma's dan zijn wij een antipolitieke beweging. Wanneer politiek echter de kunst is en de opdracht, de volkeren te leiden naar hun door god-gewilde bestemming, willen wij onze taak als jeugdbeweging opnemen.”*⁵⁸

Ons inziens stond het VNJ een stilzwijgende overeenkomst voor: er moest vanuit de Volksunie gezegd zijn geworden dat het VNJ de facto wel haar jeugdbeweging was, zonder dat dit de iure werd vastgelegd. *“Een weloverwogen organisatorisch verband”* dus, waarbij de Volksunie het VNJ zou helpen in haar uitbouw – en zo de andere nationalistische jeugdbewegingen zou negeren –, en waarbij het VNJ als ‘kweekschool’ voor de Volksunie zou optreden. Dit zou de concurrentiestrijd met de andere nationalistische jeugdbewegingen gemakkelijker maken. De steun van een politieke partij betekende wel dat men buiten die partij moeilijker leden kon gaan werven, maar anderzijds waren alle nationalistenvan in die tijd gegroepeerd in

56. Archief VNJ-Antwerpen, Omzendbrief, 2 november 1962.

57. P. MEEUS en M. CAILLIAU, *Historiek van 30 jaar [...]*, pp. 9-10.

58. *Storm*, jg. 2, 1962, nr. mei-juni, p. 2.

één nationalistische partij, en niet zoals vandaag in drie of vier partijen. Het VNJ had de Volksunie echter ook nodig om te kunnen overleven. Zoals we al zagen was op plaatselijk vlak de financiële en materiële steun die de Volksunie en haar mandatarissen aan het VNJ verleenden, noodzakelijk om de verdere uitbouw van het VNJ te ondersteunen. Ook op het vlak van de werving was de VU de belangrijkste bron voor het VNJ. Via de partij-afdelingen kreeg Van Haerenborgh adreslijsten door van VU'ers met kinderen, die eventueel bij het VNJ zouden kunnen aansluiten. In zekere zin werd de VU dus door het VNJ gebruikt, en leefde bij de verbondsleiding een sterk opportuniteitsgevoel.⁵⁹

Dat het VNJ met zijn muziekkapel regelmatig voor de VU optrad was ook psychologisch belangrijk. Er werd zo een gevoel gecreëerd waarbij VU'ers het logisch zouden vinden om hun kinderen naar het VNJ te sturen, en niet naar het VBV of naar een andere jeugdbeweging. Hierover vertrok vanuit het VNJ zelfs een brief naar de Volksunie waarin gesteld werd: “[...] vooral niet omdat wij nog steeds bekampt worden met de slogan dat wij V.U.-jeugd zijn, en zij [bedoeld wordt: het VBV] niet. Wij zetten inderdaad voorop dat de kinderen van V.U.-mensen slechts thuishoren in het VNJ.”⁶⁰ Verder werd aan de VU voorgehouden: “De twee groepen tegelijkertijd steunen, is de dubbelzinnigheid bevestigen. Dit wreekt zich des te erger naarmate men langer wacht om de knoop door te hakken.”⁶¹

Maar het VNJ zag de VU niet alleen als een partij die ze tot haar eigen voordeel kon gebruiken. Ook persoonlijke sympathieën van leidende figuren binnen het VNJ voor de Volksunie speelden een grote rol. Van Haerenborgh zelf was bestuurslid van een plaatselijke afdeling; bovendien was er slechts één enkele Vlaams-nationalistische partij, zodat het logisch was dat het VNJ goede contacten onderhield met de Volksunie. Voor Van Haerenborgh en Wim Van Onckelen zou ook niet toelaatbaar geweest zijn wat in de jaren 1950 in West-Vlaanderen wel gebeurde, namelijk dat leden van een nationalistische jeugdbeweging (toen ADJV'ers) tegen de opkomende nationalistische lijsten op de muren ‘Stem blanco’ gingen kalken.⁶²

59. Eigen verzameling documenten, Interview van de auteur met Paula Dillen, Borgerhout, 5 februari 1996.

60. Archief VNJ-nationaal, Brief van Herman Sommen en Frans Dirks aan de inrichters van een VU-kinderfeest, 16 november 1961.

61. Archief VNJ-nationaal, Brief van Herman Sommen en Frans Dirks aan de inrichters van een VU-kinderfeest, 16 november 1961. Hieruit blijkt toch ook dat het VNJ van mening was dat het VBV niet zo eenvoudig zou weg te concurreren zijn als het BJV. De steun en de zegen van de Volksunie werden als noodzakelijk aanzien om de enige nationalistische jeugdbeweging te kunnen worden.

62. Eigen verzameling documenten, Interview van de auteur met Wim Van Onckelen, Antwerpen, 20 februari 1996.

Toch verweerde de VNJ-verbandsleiding zich iedere keer zeer heftig wanneer het door 'de anderen' als Volksuniejeugd werd betiteld. Het VNJ wou mijn inziens niet zo genoemd worden, omdat het dat de iure ook niet was en niet wou zijn. Niet alleen zou het dan zijn autonomie kwijt zijn, maar ook zou Van Haerenborgh niet meer de hoogste in rang zijn en slechts een onderdeelje van een politieke partij. Ook besepte men dat de 'titel' Volksuniejeugd door VBV werd gebruikt om de ongebondenheid en de oprechtheid van het VNJ als jeugdbeweging in twijfel te trekken. Voor de Volksunie lag de situatie moeilijker. Er was natuurlijk meer dan één nationalistische jeugdbeweging en als politieke partij moest de Volksunie uiteraard diplomatisch te werk gaan. Binnen de VU waren er zowel VBV- als VNJ-sympathisanten; maar de wrijvingen tussen de twee jeugdverbanden kwamen op de VU-vergaderingen niet ter sprake.⁶³ Zowel het VBV als het VNJ werden materieel gesteund; en de gesprekken die Wim Jorissen en Karel Dillen hadden georganiseerd gingen officieel niet uit van de VU, maar wel van persoonlijk initiatief. Toch lijkt het ons dat de sympathie binnen de VU eerder uitging naar het VNJ dan naar het VBV, omdat het ideologisch meer op dezelfde golflengte zat dan het VBV: uitgesproken Vlaams-nationalistisch (niet zo radicaal aanwezig bij het VBV) en areligieus, wat de atheïsten binnen de VU zeker geapprecieerd zouden hebben.

De VU heeft dus nooit voor een jeugdbeweging gekozen, temeer omdat er binnen de partij ook mensen waren die de Volksunie als zuiver politieke beweging wilden behouden: een politieke partij zonder vakbond, ziekenkas, culturele vereniging of jeugdbeweging.⁶⁴ De stem van die groep mensen heeft er zeker toe bijgedragen dat het met de VU nooit tot een échte overeenkomst of tot een echte *modus vivendi* is gekomen. Getuige hiervan zijn ook de verschillende lezersbrieven in het ledenblad *De Volksunie*. Een lezer vatte het kort als volgt samen: "*De V.U. en het V.N.J. hebben er allebei niets bij te winnen als ze met elkaar verward worden. Dat men ook de V.U. en het V.N.J. uit elkaar houde.*"⁶⁵

Het VNJ heeft aldus altijd nauw willen samenwerken met de Volksunie, maar wenste die samenwerking niet als officiële jeugdbeweging van de partij, maar enkel als een samenwerkingsverband tussen de enige nationalistische partij en de (in hun ogen) enige nationalistische jeugdbeweging.

De Volksunie van haar kant heeft altijd de nationalistische jeugdbewegingen die dit wensten gesteund, maar kon als politieke partij geen keuze maken voor het

63. Eigen verzameling documenten, Mondelinge mededeling door Karel Dillen aan de auteur, 27 november 1995.

64. Eigen verzameling documenten, Mondelinge mededeling door Karel Dillen aan de auteur, 27 november 1995.

65. *De Volksunie*, jg. 11, 3 juli 1965, p. 2.

VNJ of voor het VBV. Volgens vele mandatarissen had de VU geen behoefte aan een eigen jeugdbeweging.

6. 1963: het jaar van de eenheidsgesprekken

Op één jaar tijd kwamen er een groot aantal scharen bij. Het VNJ was gevestigd in 15 gemeenten in Antwerpen en Oost-Vlaanderen. Dit betekende echter niet dat het VNJ een spectaculaire ledenaangroei kende. In een verslag van de Grote Raad van 16 juli 1962 lezen we dat er 320 leden en leiders bij de verzekeringsmaatschappij werden opgegeven, een gemiddelde van 21 leden per schaar.⁶⁶ Maar voor Van Haerenborgh leek het wel een soort prestigedag om met zoveel mogelijk scharen te kunnen uitpakken. *“In het begin waren ze wel wat vlug met scharen bij te maken. Vanaf het moment dat er een goede groep was, werd die gesplitst om een nieuwe schaar te beginnen.”*⁶⁷

Het nationalistische jeugdlandschap begon zich stilaan af te tekenen. Enerzijds was er het VNJ dat gestaag groeide en actief was in de gouden Antwerpen en Oost-Vlaanderen; anderszijds was er het Verbond van Blauwvoetvendels met de restanten van de meisjesgroep Ik Dien, dat ook vrij sterk stond in Antwerpen en Oost-Vlaanderen en ook enkele kernen had in West-Vlaanderen. Naast die twee groepen waren er ook nog de Kempische Rodenbachbonden, met twintig scharen in 1962, het Brugse Berten Claeysvendel, de restanten van de Zilvermoeuwtes in het Brusselse en het ADJoV dat nauwelijks een vijftiental leden telde.

Zoals we al weten was de relatie tussen het VNJ en het ADJoV al sterk bekoeld. Het VBV onderhield nu betere contacten met het ADJoV. Zo was het op 31 maart 1963 wel aanwezig op de Oswald Vandelanotte-herdenking, waar het vroeger afwezig was gebleven. Door de concurrentie tussen het VNJ en het VBV waren de relaties nooit zeer vriendschappelijk geweest: de VNJ-verbondsleiding verbood haar leden deel te nemen aan VBV-activiteiten.⁶⁸

Het was de bejaarde Hilaire Gravez die vanaf de zomermaanden van 1963 een idealistische, naïeve poging ondernam om gesprekken op gang te brengen tussen het ADJoV, het VBV en het VNJ. Naïef, omdat Gravez de verhoudingen tussen

66. Archief VNJ-nationaal, Verslag Grote Raad, 16 juli 1962.

67. Eigen verzameling documenten, Interview van de auteur met Paula Dillen, Borgerhout, 5 februari 1996.

68. Zo werd VNJ'ers verboden om de opening van een VBV-heim bij te wonen. Archief VNJ-nationaal, Brief van Jan Roeyen aan Jaak Van Haerenborgh, 8 mei 1963.

de verschillende verbonden niet of nauwelijks kende. Hij wist ook niet welke hun onderlinge twistpunten waren. Naïef ook omdat hij dacht dat het VBV en het VNJ tot eenheid bereid waren. Zelf was Dr. Gravez vóór de oorlog jeugdleader geweest in het AVNJ. Vanaf februari 1962 was hij ook landelijk ere-voorzitter van het Jongeren Steunkomitee (JSK), de oudervereniging van het VNJ.

Op 16 juni belegde hij een eerste vergadering waarop vertegenwoordigers aanwezig waren van het ADJoV, het VBV, het VVM, Ik Dien en het VNJ (Wim Van Onckelen). Ook enkele oud-leiders waren uitgenodigd, zoals Staf Vermeire. Die opperde op de bijeenkomst het idee om een soort van federatief overkoepelend orgaan op te richten. De vertegenwoordigers van de verschillende jeugdgroepen werden verzocht dit idee verder te bespreken binnen de eigen vereniging. Een tweede vergadering zou plaatsvinden op 1 december van datzelfde jaar.⁶⁹

Tijdens de zomer- en de herfstmaanden werd het idee voor een federatie verder uitgewerkt binnen het VBV, evenwel zonder medeweten van het VNJ of van Dr. Gravez. Op de bijeenkomst van 1 december kwam de vertegenwoordiger van het VBV – Karel Riaux uit Gent – voor de dag met een brief van Joris Sleurs, waarin die schreef dat er niet verder onderhandeld moest worden, want dat de eenheid binnen de nieuw opgerichte Blauwvoetfederatie een feit was; iedereen die het wilde, kon aansluiten.⁷⁰ De Blauwvoetfederatie was bij haar oprichting eigenlijk volledig VBV-getint. Ze bestond namelijk integraal uit groepen rond pater Boucquillon: VBV, VVM, het maandblad *Open* en het VBG, het Verbond van Blauwvoetgemeenschappen. Pas later zouden er andere verenigingen aansluiten: de Kempische Rodenbachbonden in 1964, Ik Dien en het ADJoV in 1966, en de groep Cantincrode in 1970.⁷¹ De algemene leiding kwam in handen van pater Boucquillon.

Dr. Gravez voelde zich door het VBV voor een voldongen feit geplaatst; hij was verbolgen omdat de oprichting van de BVF achter zijn rug om gebeurd was terwijl hij nog volop aan het onderhandelen was. Hij wou nog wel verder gesprekken voeren met het VNJ, het ADJoV en Ik Dien. Ze hebben echter niet meer plaats gevonden.⁷²

Ook vanuit het VNJ werd met de vinger naar het VBV gewezen: *“Er werd echter een brief voorgelezen van de heer Joris Sleurs, verbondsleider van het VBV, waarin het*

69. P. MEEUS en M. CAILLIAU, *Historiek van 30 jaar [...]*, pp. 15-16.

70. ADVN, D502(4), ADJV en Archief Jaak Van Haerenborgh, Brief van Jaak Van Haerenborgh aan Frans Van Campenhout, 23 augustus 1993.

71. E. VERHOEYEN en F. UYTTERHAEGEN, *De kreeft [...]*, p. 81.

72. Archief Jaak Van Haerenborgh, Brief van Jaak Van Haerenborgh aan Frans Van Campenhout, 23 augustus 1993.

heet dat onderhandelingen overbodig zijn, aangezien er 'eenheid' is... in het VBV[...] Zulke redenering sluit alle verder onderhandelen, gebaseerd op wederzijds 'geven en nemen' uit."⁷³

Zelf is het VNJ nooit bij de Blauwvoetfederatie aangesloten geweest. Hiervoor waren er zowel persoonlijke als ideologische en structurele verschillen. De persoonlijke lijken ons nog het meest duidelijk: binnen de Blauwvoetfederatie was Boucquillon de onbetwistbare leider; Van Haerenborgh vreesde waarschijnlijk bij een eventuele toetreding een deel van zijn macht te moeten inboeten. Binnen een federatief verband kon Van Haerenborgh zijn VNJ wel zelf blijven leiden, maar hij zou dan toch niet meer de onbetwistbare leider geweest zijn. Boucquillon had trouwens de BVF opgericht om zelf de algemene leiding over de verschillende groepen in handen te kunnen nemen.

Maar er waren dus ook belangrijke structurele en ideologische verschillen. De BVF was een federatie van losse groepen met een grote autonomie. Voor de verbondsleiding van het VNJ, in casu Jaak Van Haerenborgh, was dat niet aanvaardbaar. Hij stond een sterke centrale hoofdleiding en een kaderschool voor. Een centraal ingestelde jeugdbeweging zou volgens hem resulteren in een groter samenhangsgevoel en meer solidariteit tussen de verschillende scharen en gouden en voor een duidelijker ideologisch concept. Van Haerenborgh was ervan overtuigd dat alle groepen binnen één verbond dezelfde ideologie moesten uitdragen. Het kon niet dat bijvoorbeeld een groep in het Gentse Groot-Nederlands was, terwijl die in het Antwerpse Vlaams-nationaal was. Hij vreesde dat zulks op termijn zou leiden tot versplintering en dat de doorstroming van de lagere leiding en de leden dan bemoeilijkt zou worden.⁷⁴ Kortom, Van Haerenborgh was dus gekant tegen het principe van de federatie.

Op zuiver ideologisch vlak waren de tegenstellingen tussen het VNJ en de BVF ook niet onbelangrijk. De groepen binnen de BVF waren in het algemeen uitgesproken katholiek en steunden op de oude AKVS-mentaliteit. Het VNJ vertrok eerder vanuit de opvatting van het vooroorlogse AVNJ, nl. dat een nationalistische jeugdbeweging moest openstaan voor alle Vlamingen, zonder onderscheid van geloof.⁷⁵ *"Ik heb nooit gezegd dat we verdraagzaam moesten zijn voor elkaar, ik heb altijd gezegd dat we eerbied moesten hebben voor de ander zijn*

73. *Storm*, jg. 4, 1964, nr. januari, p. 3.

74. Eigen verzameling documenten, Interview van de auteur met Wim Van Onckelen, Antwerpen, 20 februari 1996.

75. Alhoewel dit in het AVNJ zeer relatief was: een verschil van godsdienstige opvattingen speelde er geen rol, maar *"Wel werd vereist God gelovend te zijn."*: P. VERECKEN, *De Vlaamse jeugd in oorlogstijd*, s.l., s.d.

*opvattingen. Eerbied gaat veel verder dan verdraagzaamheid.*⁷⁶ Het VNJ verwierp ook de samenwerking met proosten, zoals dat bij de groepen van de BVF de gewoonte was.⁷⁷

Daarenboven was de relatie tussen Van Haerenborgh en Boucquillon door alle gebeurtenissen en gedane uitspraken van de voorgaande jaren, niet echt vriendschappelijk.

De neutrale toeschouwer, die wist wat er allemaal gebeurde binnen de nationalistische jeugdbewegingen, moet het dan ook verbaasd hebben dat er op 26 mei 1963, ondanks de koele verhouding, toch een 'Kameraadschapsdag der Antwerpse scharen van de Vlaams-Nationale Jeugdbeweging' op de Antwerpse Grote Markt doorging. De benaming scheidt echter verwarring: zij werd namelijk bedacht door de toenmalige Antwerpse gowwleider Renaat Bauweraerts⁷⁸ en kwam onmiskenbaar uit diens 'Hitler-Jugend'-woordenschat. Bauweraerts onderhield als HJ-adept ook nog altijd goede contacten met het vendel Willem van Oranje. Het betrof dus een zuivere VNJ-activiteit.

7. 1964-1967: de uitdieping van het jeugdbewegingswerk en West-Vlaamse moeilijkheden

Begin 1964 was het voor iedereen duidelijk geworden dat een werkelijke eenheid tussen de verschillende nationalistische jeugdbewegingen steeds onmogelijker was geworden. Als we de Kempische Rodenbachbonden buiten beschouwing laten – aangezien die voornamelijk de oude studentenbondtraditie voortzetten en zich buiten het ideologisch en organisatorisch gekrakeel van de 'echte' Vlaams-nationale jeugdgroepen hielden – is het duidelijk dat de twee grote groepen tegenover elkaar stonden: het centraal geleide VNJ en de losse Blauwvoetfederatie. Langs beide kanten begon men in te zien dat dit soort 'koude oorlog' verspilde energie was: het VBV werd niet zomaar weggeconcurrereerd. De tijd en de mogelijkheden konden beter besteed worden aan positief werk binnen de eigen jeugdbeweging.⁷⁹

76. P. VEREecken, *De Vlaamse jeugd in oorlogstijd*.

77. Eigen verzameling documenten, Interview van de auteur met Jaak Van Haerenborgh, Berchem, 12 maart 1996.

78. Eigen verzameling documenten, Interview van de auteur met Jaak Van Haerenborgh, Berchem, 12 maart 1996.

79. Het VNJ zou in 1964 nog wel samen een grootse 'Kruiskopactie' houden met de DMB, Ik Dien, Chiro, VVKS, VVKM, VKAJ en KSA-Jong Vlaanderen. Er werden balpennen verkocht die de kruiskop met het AVV-VVK op de nieuwe IJzertoren in Diksmuide moesten helpen financieren. *Storm*, jg. 4, 1964, nr. februari, p. 17.

Het VNJ gaf vanaf dan meer aandacht aan onderdelen van het jeugdbewegingsleven die vroeger stiefmoederlijk werden behandeld door de grote aandacht voor de propaganda en een snelle groei. Aangezien zo iets een belangrijk propagandawapen was, beschikte het VNJ uiteraard al over een mooie muziekkapel. Maar nu gingen ook de volkskunst en de volksopvoeding een belangrijke plaats krijgen. In de vooroorlogse nationalistische jeugdbewegingen was dat altijd al een zeer belangrijk aspect geweest. Het VNJ stelde het nu als haar taak om die lijn door te trekken. Nochtans was er de eerste jaren binnen het VNJ weinig of geen aandacht aan besteed. Af en toe verscheen er in *Van Ons of Storm* een artikeltje over volksdans of over de runetekens, maar zelf organiseerde het VNJ weinig of niets. Wel werden er in uniform regelmatig zangavonden van Willem De Meyer bijgewoond en het VNJ nam deel aan een meiboomplanting van andere verenigingen.⁸⁰ Halverwege de jaren 1960 begon het VNJ zelf meer 'volkse' activiteiten in te richten: regelmatig werd er binnen de scharen aan volksdans gedaan, er werden eigen meiboomplantingen georganiseerd en de meeste scharen besteedden ook de nodige aandacht aan het Joelfeest en aan andere volkse feesten.

West-Vlaamse omzwingingen

Na bijna vijf jaar werking was de groei van het VNJ gestagneerd. Het werkterrein bleef beperkt tot de provincies Antwerpen en Oost-Vlaanderen. In 1965 zouden echter voor het eerst goede contacten gelegd worden in de provincie West-Vlaanderen. In november 1965 bereikte Jaak Van Haerenborgh een akkoord met de verantwoordelijken van de West-Vlaamse Stormgilden (WVS).⁸¹ Die organisatie bestond uit verschillende losse groepjes die her en der in de colleges actief waren en één centraal blad uitgaven, *De Blauwvoet*. Ze werden in het begin van de jaren 1960 in Poperinge opgericht door Guido Van der Meersch. Later zou daaruit de 'Ernest Van der Hallen Jeugdgemeenschap' ontstaan, een integristisch-katholieke groep die een kinderevangelische filosofie met een Groot-Nederlandse inslag promootte.⁸² Het VNJ besloot met Van der Meersch, een overtuigd anti-communist, samen te werken. Hij werd aangesteld als gouwleider voor West-Vlaanderen. Van hem werd verwacht dat hij in West-Vlaanderen zou helpen met de oprichting van nieuwe scharen en dat hij propaganda zou voeren. Van der Meersch

80. Eigen verzameling documenten, Interview van de auteur met Paula Dillen, Borgerhout, 5 februari 1996.

81. Eigen verzameling documenten, Mondelinge mededeling door Yvan Schapdrijver aan de auteur, 17 november 1995.

82. E. VERHOEYEN, *L'Extrême droite [...]*, dl. 2, p. 19.

liet zich echter niet opvallen door een grote werkijsver, zodat het in West-Vlaanderen stil bleef. Wel bleek hij veel geld uit te geven, zodat hij in zijn gouw vrij snel voor een groot financieel tekort had gezorgd. Anderen die bereid waren om er in West-Vlaanderen iets van te maken, weigerden nog iets te ondernemen zolang Van der Meersch er de leiding had.⁸³ Na verloop van tijd, in september 1966, werd hij dan ook vervangen door Yvan Schapdrijver, die de functie vijftien jaar zou blijven bekleden.⁸⁴ Toch waren er in september al enkele scharen actief: de eerste VNJ-schaar kwam in september 1965 tot stand in Roeselare, onder impuls van Michiel Deceuninck, die in juni 1965 met het VNJ in aanraking was gekomen.⁸⁵ In maart 1966 stichtte Deceuninck ook een schaar in Poperinge.

Ook in West-Vlaanderen werden er – ‘dubbelzinnige’ – pogingen ondernomen om tot eenheid te komen. De verschillende jeugdgroepen werkten vaak ook naast en soms tegen elkaar. Enerzijds was er het VNJ, en anderzijds het VBV-VVM, Ik Dien en ADJV. Intussen maakten ze allemaal deel uit van de Blauwvoetfederatie. Na de vieringen ter gelegenheid van de twintigste verjaardag van de Blauwvoeterij in Brugge werd er in West-Vlaanderen door een dertigtal personaliteiten uit de Vlaamse beweging een oproep gelanceerd om eenheid te creëren. Op 2 juli 1967 werd daarvoor een eerste contactvergadering georganiseerd in Roeselare. Daar opperden de aangesloten verenigingen het idee om gedurende een jaar onafhankelijk van de diverse overkoepelende verbonden te werken. Ze zouden opereren onder de naam Blauwvoetvendels of Meisjesscharen, zonder de naam van de respectievelijke verbonden te vermelden.⁸⁶ De overkoepelende structuur die hiervoor gecreëerd moest worden, mocht echter geen nieuw – derde – verbond vormen naast het VNJ en het VBV. De leiding van de structuur op gounniveau werd waargenomen door Maurits Cailliau (ADJoV) en Mia Maertens (Ik Dien), omdat die twee verenigingen nauwelijks een plaatselijke werking hadden.⁸⁷ Op de eerste gouwraad, die doorging op 17 september in Brugge, werd voorgesteld om de samenwerking tussen de verschillende groepen toch te benoemen: Algemeen Vlaams Nationale Jeugd (AVNJ). Hiertegen rees oppositie vanwege mensen die vonden dat die naam te eng was en dat hij voorbijging aan de Heel-Nederlandse idee die hier en daar leefde. Sommige aanwezigen vreesden ook terecht dat er zo toch een nieuw derde verbond zou ontstaan. Om dit gevaar te onderscheppen werd het

83. Eigen verzameling documenten, Interview van de auteur met Jaak Van Haerenborgh, Berchem, 12 maart 1996.

84. Eigen verzameling documenten, Interview van de auteur met Ledy Broeckx, Berchem, 30 januari 1996.

85. *Storm*, jg. 32, 1992, nr. november-december, p. 138.

86. P. MEEUS en M. CAILLIAU, *Historiek van 30 jaar [...]*, p. 20.

87. P. MEEUS en M. CAILLIAU, *Historiek van 30 jaar [...]*, p. 22.

voorstel gelanceerd om het AVNJ te laten aansluiten bij de Blauwvoetfederatie: zo zou het geen derde verbond worden en zou de structuur worden opgenomen in een ‘eenheidsbevorderende organisatie’, zonder dat het bij het VBV of bij het VNJ hoefde aan te leunen.

Tegen dit voorstel kwam uiteraard fel protest vanuit de VNJ-verbondsleiding, die niet tolereerde dat VNJ-scharen als onafhankelijke West-Vlaamse minifederaties zouden toetreden tot de Blauwvoetfederatie en zo onder de invloed van het VBV en pater Boucquillon zouden komen. Van Haerenborgh distantieerde zich trouwens ook totaal van de hele opzet van het AVNJ. Voor hem konden VNJ-scharen alleen samengaan met andere nationalistische groepen – al dan niet binnen een AVNJ – op voorwaarde dat het op nationaal vlak zou gebeuren en niet op provinciaal niveau. Van Haerenborgh beweerde bereid te zijn de naam VNJ op te geven als het VNJ, het VBV, de VVM, Ik Dien, het Berten Claeysvandel en de WVS zouden toetreden tot het AVNJ, maar dan op nationaal vlak.⁸⁸ Hij hoopte waarschijnlijk op die manier de macht te kunnen grijpen van één grote nationalistische eenheidsbeweging, zonder de KRB. Zijn scharen ‘afstaan’ voor eenheid op gouvneiveau vond hij echter onzinnig en dat zou hem zijn invloed in West-Vlaanderen kosten. Van Haerenborgh en de VNJ-verbondsleiding bleken alleen te staan met hun ideeën, zodat de lokale VNJ-scharen uit West-Vlaanderen de opdracht kregen om zich terug te trekken uit het AVNJ. Die leken hiertoe echter niet bereid en Van Haerenborgh vreesde daarom voor een afscheuring van zijn West-Vlaamse scharen. Dit kon hij niet laten gebeuren, maar hij kon zijn scharen ook niet doen toetreden tot de Blauwvoetfederatie. Daarom proclameerde hij het bestaan van een West-Vlaamse eenheidsbeweging als een nieuw derde verbond: het Algemeen Vlaams Nationaal Jeugdverbond.

Dit hield voor ADJoV (Cailliau) en Ik Dien (Maertens) echter de verholen beschuldiging in dat zij de lokale VBV/VVM-scharen uit hun verbond hadden gelicht om met een nieuw verbond te beginnen; het ADJoV ontkende dan ook op alle mogelijke manieren het bestaan van het derde verbond.⁸⁹

Het ‘eerste’ AVNJ werkte dus als ongebonden overkoepelende gouworganisatie verder, maar de VNJ-verbondsleiding bleef zich mengen in de hele organisatie. Op 5 november 1967 zou er in Antwerpen een Vlaamse betoging doorgaan. Het AVNJ had besloten dat de West-Vlaamse nationalistische jeugdscharen als een zelfstandige groep aan die bijeenkomst zouden deelnemen, en dus niet als VNJ, VBV of ADJoV. De VNJ-verbondsleiding stuurde haar West-Vlaamse leden echter een dienstnota waarin hen werd opgedragen als VNJ’ers aan de betoging

88. Eigen verzameling documenten, Interview van de auteur met Jaak Van Haerenborgh, Berchem, 12 maart 1996.

89. P. MEEUS en M. CAILLIAU, *Historiek van 30 jaar [...]*, pp. 22-23.

deel te nemen. Het VNJ-Brugge volgde de richtlijnen op.⁹⁰ Zo kon het VNJ voor de eerste maal met succes de West-Vlaamse eenheid ondermijnen.

Het VNJ bleef in West-Vlaanderen actief naar medewerkers zoeken en richtte in de loop van 1968 scharen op in Oostende en in Izegem. De schaar in Izegem onder de leiding van Geert Bourgeois en Koen Baert, was oorspronkelijk een VBV/VVM-schaar. Van Haerenborgh slaagde erin zijn nieuwe scharen buiten het AVNJ te houden, zodat de eenheid in West-Vlaanderen verbroken werd.⁹¹ Het AVNJ hield de facto op te bestaan. Het VNJ kende stilaan uitbreiding in West-Vlaanderen. Toen begin 1970 ook het Berten Claeysvendel werd ontbonden, sloten de meeste leden en de leiding zich aan bij het VNJ en werd de VNJ-schaar BV Bert Claeys opgericht.⁹²

Het VNJ had in 1966 ook te kampen met een eerste kleine afscheuring in Mortsel. Daar was de plaatselijke leiding in handen van Henk Moreau en zijn echtgenote, beiden oud-ADJV'ers. Moreau was binnen het VNJ gewestleider, terwijl zijn vrouw banleidster was. Volgens mij kon Moreau de hogere rang van zijn vrouw moeilijk plaatsen. Dat heeft zeker tot de afscheuring bijgedragen, maar de werkelijke reden blijft onduidelijk. Moreau herdoopte de schaar in Cantincrodevendel. Het zou in 1970 toetreden tot de Blauwvoetfederatie.

Dit incident mocht echter geen domper zetten op de feestvreugde rondom de eerste lustrumviering.⁹³ Dit feest, gehouden onder de naam 'Operatie Vijf', ging door op 24 april 1966 in zaal Elckerlyc in Antwerpen. De voorafgaande maanden had het VNJ in haar publicaties al geheimzinnig gedaan over de op til staande 'Operatie Vijf'. Bij de Blauwvoetfederatie was dit verkeerd aangekomen, omdat daar vermoed werd dat het VNJ propaganda zou voeren voor de Volksunie, die met de verkiezingen van mei 1966 opkwam met ... lijstnummer vijf. De viering zelf werd een groot succes en kreeg de nodige aandacht in de Vlaamse pers (*Gazet van Antwerpen*, *De Standaard*, 't *Pallietkerke* en diverse lokale Antwerpse bladen).⁹⁴

STIJN HIERS

P. DELVAUXWIJK 51, B-3000 LEUVEN

90. P. MEEUS en M. CAILLIAU, *Historiek van 30 jaar [...]*, p. 23.

91. *Storm*, jg. 32, 1992, nr. november-december, p. 139.

92. *Storm*, jg. 32, 1992, nr. november-december, p. 139.

93. Dit in tegenstelling tot 1971, toen de vieringen rond 10 jaar VNJ werden afgelast door de belangrijke afscheuring van Piet Vereecken, die in het Antwerpse het grootste deel van de Blauwvoetvendels achter zich kon scharen in een AVNJ.

94. D. VERHELST, *Ons VNJ 1961...*, in: L. VAN ONCKELEN (red.), "Van Ons". *20 jaar VNJ 1961-1981*, Borgerhout, 1981, p. 34.